

ЧЛЕНИ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ ТОВАРИСТВА ЯК УЧАСНИКИ СОЦІАЛЬНО-СТРАХОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Кучма Ольга Леонідівна

доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Особи можуть реалізовувати свої права вступаючи в правовідносини. Для того, щоб особа могла реалізувати право на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, необхідно вступити в правовідносини, які нададуть особі статус застрахованої.

Законами України визначаються категорії осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню: особи які працюють за трудовими договорами є застрахованими у системі пенсійного страхування, страхування на випадок тимчасової втрати працездатності, страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та страхування на випадок безробіття, а особи, які працюють на підставі цивільно-правового договору є застрахованими у системі пенсійного страхування та страхування на випадок безробіття.

Таким чином, для отримання статусу застрахованої особи (в декількох чи всіх видах загальнообов'язкового державного соціального страхування) особі необхідно працювати на підставі трудового договору чи цивільного договору відповідно.

Суб'єктів правовідносин досліджували В. М. Андріїв, М. І. Іншин, В. Л. Костюк, О. І. Кульчицька, О. В. Тищенко, І. І. Шамшина та інші відомі вчені. Але члени наглядової ради товариства як суб'єкти соціально-страхових правовідносин не достатньо висвітлені в науковій літературі.

Законом України «Про акціонерні товариства» визначені органи управління товариствами (публічними та приватними), зокрема, наглядова рада. Порядок роботи, членів наглядової ради та виплати їм винагороди визначається цим Законом, статутом товариства, положенням про наглядову раду акціонерного товариства, а також цивільно-правовим чи трудовим

договором (контрактом), що укладається з членом наглядової ради. Такий договір або контракт від імені товариства підписується головою виконавчого органу чи іншою уповноваженою загальними зборами особою на умовах, затверджених рішенням загальних зборів. У разі укладення з членом наглядової ради товариства цивільно-правового договору такий договір може бути оплатним або безоплатним [1].

Тобто, член наглядової ради реалізовує свої повноваження, уклавши договір (контракт), та набуває статусу застрахованої особи.

Повноваження члена наглядової ради дійсні з моменту його обрання загальними зборами товариства [1].

Працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачене законодавством, колективним договором або угодою сторін.

Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін [2].

Законом України «Про акціонерні товариства» передбачена можливість укладення із членом наглядової ради як контракту так і трудового договору, який не є контрактом.

Умови трудового договору (в тому числі, контракту) мають відповідати трудовому законодавству, але слід зважати на особливу процедуру обрання члена наглядової ради та припинення його повноважень.

Загальні збори акціонерного товариства можуть прийняти рішення про дострокове припинення повноважень членів наглядової ради та одночасне обрання нових членів.

Без рішення загальних зборів повноваження члена наглядової ради припиняються: 1) за його бажанням за умови письмового повідомлення про це

товариства за два тижні; 2) в разі неможливості виконання обов'язків члена наглядової ради за станом здоров'я; 3) в разі набрання законної сили вироком чи рішенням суду, яким його засуджено до покарання, що виключає можливість виконання обов'язків члена наглядової ради; 4) в разі смерті, визнання його недієздатним, обмежено дієздатним, безвісно відсутнім, померлим. Статутом товариства можуть бути передбачені додаткові підстави для припинення повноважень, члена наглядової ради.

З припиненням повноважень члена наглядової ради одночасно припиняється дія договору (контракту), укладеного з ним [1].

Враховуючи те, що член наглядової ради обирається на певний строк трудовий договір може бути тільки строковим.

Статутом товариства передбачається строк, на який обирається наглядова рада. Наприклад, «Обрані члени Наглядової ради виконують свої обов'язки з моменту обрання на загальних зборах акціонерів до закінчення терміну повноважень (протягом п'яти років з моменту обрання). Після закінчення п'ятирічного терміну повноважень членів Наглядової ради дійсні до обрання Загальними зборами акціонерів наступного складу Наглядової ради або до припинення повноважень у випадках, передбачених цим Статутом» [3, с.13]. Строк трудового договору не може бути визначений точною датою, оскільки не виключено і проведення позачергових зборів акціонерів, у порядку денному якого може бути питання відкликання і обрання членів наглядової ради.

Таким чином, в трудових договорах строк дії буде прив'язуватися до юридичного факту припинення повноважень членів наглядової ради.

В цивільних правовідносинах договір укладається на виконання робіт чи надання послуг, які сторони самостійно визначають і їх перелік законодавством не вичерпний.

За трудовим законодавством, якщо укладається договір, то особа зараховується на посаду, вноситься запис до трудової книжки про прийняття на роботу, особа набуває прав і обов'язків найманого працівника тощо.

Трудове законодавство містить більше імперативних засад, аніж цивільне. Зокрема, обов'язок роботодавця виплачувати заробітну плату у розмірі не менше мінімального.

Тому, якщо члени наглядової ради виконуватимуть роботу на безоплатній основі, то із ними може бути укладено тільки договір цивільно-правового характеру. У такому разі, хоч особа і підпадає під категорію застрахованих осіб (загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та страхування на випадок безробіття), але зважаючи на те, що за даними договорами відсутні доходи, то і відсутня база з якої справляється єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страховий стаж у даному періоді нараховуватися не буде.

Також особу, з якою укладено трудовий договір, можуть зарахувати на посаду лише якщо така посада передбачена класифікатором професій і посад, адже відповідно до п. 2.14. Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників записи про найменування роботи, професії або посади, на яку прийнятий працівник, виконуються для робітників та службовців відповідно до найменування професій і посад, зазначених у «Класифікаторі професій» [4].

Класифікатором професій передбачено 1210.1 Голова спостережної (наглядової) ради; 2441.2 Член спостережної (наглядової) ради [5].

Враховуючи те, що чинним законодавством не передбачена спостережна рада, доцільно в класифікаторі професій визначити назви «Голова наглядової ради» та «Член наглядової ради» відповідно.

Використана література:

1. Закон України від 17.09.2008 р. №514-VI «Про акціонерні товариства» [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл T080514.LHT.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл kd0001.LHT.
3. Статут Відкритого акціонерного товариства Національної акціонерної страхової компанії «Оранта» від 16.08.2010 р. №10681050134020681

4.Наказ Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 р. №58 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників» [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл REG110.LHT.

5.Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.07.2010 р. №327 «Про затвердження, внесення зміни та скасування нормативних документів» [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл fin57776.LHT.